

Gospodar in gospođinja

LETO 1935

30. OKTOBRA

STEV. 24.

Pred zimo v sadovnjaku

Letošnja jesen, ki se je jela uprav sedaj nagibati h koncu, je bila izredno lepa. Vrtno rastlinje, pa najsibo zelenjad ali cvetlice, vse se je v teh toplih, pa vlažnih tednih iznova poživilo in se na novo razvilo. Tudi sadno drevje, zlasti mlajše in na dobri zemlji, se še nič kaj ne pripravlja, da bi sleklo svojo poletno obleko, kar pa zanj ni ugodno, ampak ategne biti usodno.

Vendar pa je zadnje deževje naredilo bržkone donec lepi jeseni in vse je v pričakovanju zime — ne sicer kolesarske, ali astronomske, ki se pričinja šele 21. decembra — ampak prave pravcate zime z mrzlimi vetrovi ali morebiti celo s snegom. Resnična zima se ne ravna po pratiki, ampak pride večkrat kar nepričakovano, ko na njo nismo nič pripravljeni. Zato je pa dobro, da zlasti sadjar in vrtnar misli na to, da ga zima, sovražnica nočnega rastlinstva, ne preseneti.

V sadovnjaku se nam je bati preuranega snega. Letos ni bilo do sedaj še nikake slane, razen malih izjem, in je sadno drevje še vse zeleno. Gorje, če ga v takem stanju zaloti sneg, kakor 16. oktobra lanskega leta. Škoda bi bila v par urah ogromna. Sadjarji bodo torej na straži, da bodo takoj na nogah, ako treba.

Zasajanje novih nasadov bo letošnja jesen močno ovirano, ker je po drevesnicah drevje ne samo zeleno, ampak celo še raste. V takem stanju ni dobro, ako ga izkopavamo in mu liste posili osmukamo. List izpolni do kraja svojo nalogo, ko porumeni in odpade. Takrat se ustavi tudi rast in delovanje korenin in drevo je godno za presajanje. Prepozna saditev pa takisto ni ugodna za nadaljni razvoj drevesa, ker se pred zimo ne more niti malo vkoreniniti. Takole do 15. 20. novembra bi že moralo biti v zemlji, kar mislimo saditi jeseni. Kdor nima pripravljenega niti

zemljišča, niti izkopanih jam, niti se še ni odločil kaj bo sadil in kje bo dobil drevje, naj pa na vsak način odloži saditev na pomlad, da bo imel čez zimo čas za vse priprave, ki so tako zelo važne za dober uspeh. Nobeno delo v kmetijstvu se tako hudo ne maščuje kakor nepremišljeno in površno zasajanje sadovnjakov. Če pa že sadimo jeseni, opravimo to delo natančno po že večkrat podanih pravilih in na vsak način ob lepem, suhem vremenu, nikdar pa ne v mokroti in blatu.

V sadovnjaku pa imamo pred zimo še razna druga opravila. Ko se drevje obleti do zadnega lista, pograbimo listje izpod njega prav do čistega in ga sežgimo. V listih so zimski trosi (seme) raznih boleznih na sadnem drevju, zlasti pa škrlupa, ki nam napravi vsako leto toliko škode, ako ga temeljito ne zatiramo. Če listje čez zimo pustimo pod drevjem, se škrlup na pomlad jako razmnoži in okuži vse drevje na daleč. Nekoliko omejimo širjenje, če listje uporabimo za steljo in ga podelamo v gnoj. Čim globje pride čez zimo v gnojni kup, tem bolj gotovo je, da trosi ne morejo iz njega. Najbolje pa je, da ga sežgemo, ker ogenj je najzanesljivejše sredstvo za popolno uničenje teh nevidnih in v odpadlem listju varno spravljanih bolezenskih kali. Nihče naj se ne tolaži s tem, da bo zima uničila trose v listju. Ta tolažba je prazna. Trosi so v listju v puščah tako na varnem, da jih ne ugonobi nobena zima in nobena mokrota. Spomladi, ko se svet ogreje in listje po tleh obsuši, se začno tiste silno majhne in z golim očesom nevidne pušice odpirati in streljati iz sebe trose v zrak. Torej listje izpod sadnega drevja takoj v jeseni na ogenj, pa bo kmalu manj škrlupa!

Dokler je kopno in suho vreme, čeprav je mrzlo, je čas, da skopamo jamo, kamor mislimo spomladi saditi

sadno drevje. Za breskov nasad treba pa na vsak način zemljišče zrigolati in pognojiti že jeseni. Jame za sadno drevje naj bodo do 2 metra široke in ne čez 60 cm globoke. V tako na široko zrahljani in seveda tudi primerno izboljšani zemlji bo mlado sadno drevo z veseljem rastle in kmalo zaradilo. Jame pustimo čez zimo odprte; zasuli jih bomo šele spomladi, par tednov prej, preden bomo sadili.

O važnih opravilih v odraslih in že rodečih nasadih bo govor pozneje, ker ta dela opravljamo lahko tudi pozimi, v snegu kadar mraz odneha. Pač pa pred zimo odstranimo iz sadovnjakov vse tisto drevje, ki je doslužilo, ki je zaradi starosti popolnoma opešalo in mu ni več pomoči, ali pa iz kakega drugega vzroka ne sodi več med drugo zdravo, rodeče drevje. Zakaj bi čakali z njim do pomladi ali celo do poletja? Sedaj je čas, da ga posekamo, izkopljemo korenine in poravnamo zemljo. Koliko je še takega drevja, ki bi bilo moralo že davno na ogenj, pa še vedno čaka in daje zavetje neštetim sadnim zajedavcem.

Pred zimo je najugodnejši čas za gnojenje sadnega drevja. Kdor namerava gnojiti s hlevskim gnojem, naj ga raztrosi po sadovnjaku kolikor mogoče tik pred snegom ali dežjem. Tako pridejo na svoje mesto v zemljo vse redilne snovi, ki bi sicer deloma izhla-

pele v zrak. Tudi umetna gnojila najugodnejše učinkujejo, ako jih spravimo v zemljo jeseni. Pri gnojenju je treba misliti na dve stvari in sicer, da spravimo gnoj tja, kjer so sesalne korenice — torej v zemljo v pravilni razdalji od debla in da gnojimo z vsemi snovmi, ki jih v zemlji primanjkuje. Pri posameznem drevesu gnojimo v 30—40 cm globok in toliko širok jarek, ki ga skopamo v krogu pod zunanjim kapom vrha. Pri obširnejših, sklenjenih nasadih pa trosimo gnoj pač povrhu, ker nam travnata ruša ne dopušča, da bi ga spravili v zemljo. Toda trosimo ga čez in čez, samo debel se ogibajmo vsaj 1 meter v okrožju vsakega drevesa. Največja nespamet je, trositi gnoj, pa naj bo kakršenkoli, ob debla dreves, razen pri drevju, ki je ravnokar posajeno. Za gnojenje z apnom je edino jesen ugoden čas. Trosimo pa apno izključno le v lepem, suhem vremenu, ter ga po možnosti podkoplimo ali po travi vsaj zabranjamo.

V mladih nasadih obdelajmo pred zimo drevesni kolobar v premeru 1.50—2 m in ga pokrijemo z drobnim gnojem.

Ne odlašajmo zavarovati vse mlajše jablane, ki imajo še gladko lubje, pred zajcem. To je neogibno potrebno delo, dokler, ta nadloga uživa zakonito varstvo. H.

Čuvajmo gorkoto v hlevih

Ko se približa in nastopi mrzli letni čas, se najbolj pokažejo slabe strani neprimerno zidanih in ne dovolj zračnih hlevov in svinjakov. Taka slaba stran je tudi nabiranje vodenih kapljic na stenah ali »potenje« sten. Masivne hlevske stene, ki so zidane iz navadnega kamna, zelo dobro prevajajo gorkoto in skušajo kolikor mogoče hitro izenačiti razliko gorkote v dveh različnih prostorih. Od ene strani povzemajo ali sprejemajo toliko časa gorkoto in jo oddajajo na drugo stran, dokler ni v obeh prostorih približno enako toplo. Kakor hitro pa znaša zunanja temperatura (toplina) nekaj stopinj Celzija pod ničlo, se stene zelo močno ohladijo in v notranjosti hleva se vsede na stene hlevska vlaga in se pretvori v vodne kapljice. Takšne

vlažne in mokre stene so pa zlasti v svinjaki, kjer se gojijo tudi plemenske živali z mladiči, zelo škodljive živalskemu zdravju. Znano je, da pujski kaj radi pijejo vsako tekočo snov, pa naj je vlaga, gnojnica itd., ki je za nje dostopna in dosegljiva. Pujski radi tega večkrat zbolijo, hirajo in tudi poginejo. Pa tudi v govejem hlevu so prav one živali v neposredni bližini hlevskih sten, ki so obenem zunanje hlevske stene, najbolj v nevarnosti, da zbolijo. Enostransko odtegovanje gorkote po mrzli hlevski steni spravi telesno gorkoto živali v nered. Pri mlečnih kravah se najprej zniža mlečnost, pozneje pa lahko tudi zbolijo. Vsem takim nedostatom in pomanjkljivostim v hlevih in svinjaki lahko odpomožemo, ako preprečimo ali vsaj ublažimo na-

daljnjo izmenjavo gorkote med notranjo in zunanjo stranjo stene in odvrtno mrzli zrak, ki nastane v bližini hlevskega zidu. Vse to pa najceneje dosežemo, ako obijemo ali opažimo

mrzle stene znotraj z lesenimi deskami. Tak lesen opaž ali oboj naj bo v hlevih poldrugi meter visok, v svinjakih pa po pol metra do tričetrt metra.

Gnojenje z apnom

Delovanje apna v zemlji je mnogo bolj obsežno in bolj mnogostransko kakor pa delovanje kateregakoli umetnega gnojila. Apno je pred vsem v hrano rastlinam, se pa odlikuje zelo tudi po svojem kemičnem in fizikalnem delovanju ter po svojem pospeševanju delovanja najmanjših bitij, bakterij v zemlji.

Apno — neposredna rastlinska hranilna snov. Ako bi apno popolnoma manjkalo v zemlji, bi rastline ne mogle uspevati. Kakšne naloge ima apno in kaj vse vrši v rastlini, ni še neoporečno dognano. Vemo pa, da se korenine rastlin mnogo boljše razvijajo, ako je bilo apno v zemlji, in da rastline lahko uporabijo potem tudi mnogo več drugih hranilnih snovi. Znano nam je tudi, da imajo mnoge rastline, kakor na pr. domača (črna) detelja in lucerna, rade apno in ne uspevajo, ako ga je premalo v zemlji. So zopet druge rastline, n. pr. lan, ki jim ne ugaja preapnena zemlja. Pa tudi od plevelnih rastlin se nekatere ne počutijo dobro v preapnjeni zemlji (kislica, preslica, mah, vresje itd.) Kjer takšne rastline dobro rastejo, nam vnaprej že pričajo, da ni v dotični zemlji dovolj apna. So zopet druge rastline — lapuh, robidje itd. —, po katerih je mogoče sklepati, da je v zemlji, kjer rastejo, dovolj apna.

Kemično delovanje apna v zemlji. Apno se pred vsem spaja s fosforovo kislino, ki je v zemlji, in tvori apneni fosfat. V kisli njivski ali travniški zemlji je fosforova kislina (ta zelo važna rastlinska hranilna snov) v spojinah železa in gline ter je v teh spojinah za rastline nedostojna in nesprejemljiva. Ako pa tako zemljo pognojimo z apnom, preidejo omenjene spojine v fino porazdeljene in lahko raztopne apnene fosfate, ki jih rastlina lahko izrabi v svojo hrano. V vsaki zemlji pa se v vodi raztopna fosforova kislina superfosfata, ki bi jo padavine sicer zelo lahko izprale, spoji z apnom v

apneni fosfat, ki ga voda ne more več izprati in pride tako šele v prid rastlini. Tudi zategadelj ne smemo gnojiti zemlje, ki je kisla in v kateri torej primanjkuje apno, s superfosfatom, temveč s thomasovo žlindro, iz katere ne morejo padavine izprati fosforove kisline. Apno pa ima tudi na črpanje in uporabo drugih rastlinskih hranilnih snovi svoj vpliv. Tako črpa rastlina po gnojenju z apnom v večji meri kalij iz zemlje. Davno je znano, da z enostranskim in preobilim gnojenjem s kalijevo soljo lahko razapnemo zemljo. Zato pa je treba skrbeti, da ni v zemlji premalo apna. Precejšnjega pomena je apno tudi za razkrajanje organskih snovi, pred vsem humusa. Pri tem razkrajanju se sprosti dušik, ki je nakopičen v dušičnatih spojinah in postane uporaben za prehrano rastlin. Hlevski gnoj in rastline zelenega gnojenja se v zemlji, kjer je pomankanje apna, zelo počasi razkrajajo; zadostna količina apna v zemlji pa pospeši njih razkroj. Ako torej gnojimo z apnom, ne doprinašamo s takim gnojenjem le rastlinam potrebno hranilno snov, temveč tudi pripomoremo in omogočimo, da so rastlinam tudi druge hranilne snovi v večji meri na razpolago. Kakor je napačno, če ne gnojimo z apnom, kjer primanjkuje apna v zemlji, tako bi bilo tudi zelo napačno, ako bi neprenehoma gnojili le z apnom ter bi istočasno ne dovajali v zemljo po domačih in umetnih gnojilih tudi dovolj drugih večinoma primanjkujočih rastlinskih hranilnih snovi, to so dušik, fosfor in kalij.

Fizikalno delovanje apna v zemlji. Apno zelo vpliva na grudičast slog in na godnost zemlje. Po delovanju apna postane zemlja grudičasta. V grudičasti zemlji se mnogo boljše ohrani gorkota. Tudi more shraniti grudičasta zemlja v številnih votlinah med grudičami mnogo več vode ter se tako bolj obvarovati pred sušo. Razun vsega tega prodre tudi zrak lažje v grudičasto

zemljo. Ako je v zemlji premalo apna, tudi s blevskim gnojem ni mogoče ohraniti zemljo v dobri godnosti.

Apno in življenje malih bitij — bakterij v zemlji. Bakterije, ki morejo pretvoriti organski in amoniakov dušik v soliterni dušik, uspevajo le, če je v zemlji dovolj apna. Apno se spaja v zemlji s kislinami v nekele spojine in tako odstranjuje škodljivo kislino. Bakterije, ki razkrajajo humus in nabirajo dušik, ne prenašajo v zemlji nikake kisline. Tudi bi jih kislina ovirala pri njih delovanju. Zato pa je apno zelo važno sredstvo, ki pospešuje in sploh šele omogoči nabiranje dušika in pa razkrajanje humusa v potrebne hranilne soli. Pa tudi na škodljive bakte-

rije v zemlji vpliva apno in jih uničuje.

Iz navedena lahko že razvidi vsako, kako važno in potrebno je apno za rastlinsko življenje in za dobro uspevanje rastlin. Zato pa naj se vsakdo čimprej prepriča, ali je v njegovi njivski in travniški (pašniški) zemlji dovolj apna ali ne. Ako ga primanjkuje, naj ne odlašja več z apnenjem zemlje. V to je najbolj primeren čas jeseni, kadar so zemeljska tla suha. Seveda je treba skrbeti, da pridejo poleg apna kakor že prej omenjeno v zemljo tudi druge rastlinske hranilne snovi — dušik, fosfor in kalij, ki navadno primanjkujejo v zemlji, ker le potem je mogoče pričakovati obilo in kakovostne dobrih pridelkov.

Kaj pa satovje

V vsakem dobro urejenem modernem čebelarstvu igra satovje izredno važno vlogo. V mislih imam seveda čebelarstvo s premičnim satovjem. Pa tudi v kranjskih in njim podobnih panjih je treba skrbeti, da se satovje pravilno oskrbuje in pravočasno obnavlja.

Dober sat je v čebelarstvu veliko vreden — mnogo več, kakor bi cenili vosek, ki se v njem nahaja. Od satovja je odvisna v znatni meri kakovost zalege, ki se v njem izgodi, odvisno je zdravje družine in celo rojenje je z njim v zvezi (trotočina). Zato je upravičena posebna pažnja, ki naj jo sleherni čebelar posveča satovju. Po navodilih, ki smo jih v našem listu že svoj čas objavili, smo pustili v panjih, kjer nam bodo prezimovale družine, le prvovrstno satovje. Kdor se po tem pravilu ni ravnal, mu sedaj ni več pomoči, ker je za izmenjavanje satov že mnogo prepozno. To delo je treba opraviti še pred ajdovo pašo. O satih, ki so ostali v panjih in na njih družine sede, sedaj ne bomo govorili, pač pa o satih, ki smo jih že ali jih pa še bomo pobrali iz medišč.

Te vrste satje, ki nam po uzimljenju družin preostane, imenujemo rezervno, ker ga uporabljamo le tekom poletja. Vendar mu moramo — četudi je za rezervno — posvečati mnogo pazljivosti, da ne utrpimo škode. V dobrih in prav dobrih čebelarskih letinah preostaja čebelarju mnogo satovja, ker so mu

čez poletje družine zgradile mnogo novega. Čim boljša je paša, več čebele voska izpotevajo in več satja grade. Letos žal niso kaj prida gradile in se nam je satovje le neznatno ali — ponekod — celo nič pomnožilo. Zato bomo pri odbiranju satov pač nekoliko bolj popustljivi in bomo marsikateremu satu, ki spada iscer že v prešo, vendarle še prizanesli, češ, za medišče bo že še dober. Res, za medišče so dobri tudi starejši sati, samo opozoriti je treba že sedaj, da takšnega črnega satovja ne boste ržili v plodišča! V splošnem pa velja načelo, da sat, ki je že čisto črn in se skozenj prav nič ne sveti, če ga pogledamo proti svetlobi, spada brezpogojno v prešo, ne pa v omaro. Je resnica, da je od sile trden, saj so celice že tako sojačene, da so čisto okrogle, vendar imamo z njim le sitnosti. Predvsem so takšni sati pravo leglo čebelnega molja: poleg tega se bomo nemara pa tudi poleti ali prihodnje jeseni jezili, če bo kaj medu v njih, ker se tako trdi, da jim je z vilicami komaj moč priti do živega in je odkrivanje celic dokaj zanižno. Tudi čebele jih ne cenijo posebno in nerade vanje odlagajo med. Skratka: prav je, da prestara satovje odberemo in zdrobimo za pretopitev. Prav v to vrsto spada močno s trotočino pokvarjeno in nakaženo. Takšnega celo v medišču ne moremo s pridom porabiti, ker vanj čebele nočejo nositi.

Satovje, namenjeno za kuhanje, se izreže iz okvirjev, stisne v kepe in do kuhanja shrani v primernem prostoru. Glede kuhanja oz. topljenja homo spregovorili pozneje. Kdor temu poslu ni dobro vaje in nima potrebnih pripomočkov (posebno ne dobre stiskalnice), naj se nikar tega dela ne loteva! Mu skoro z gotovostjo vnaprej jamčim, da se mu bo prismojilo in bo dobil namesto lepega rumenega voska bolj čokoladi kot vosku podobno snov, ki bo komaj za parkete dobra, poleg tega pa bo v iztisnjenih voščilih pustil mnogo voska. O tem prihodnjič.

One sate pa, ki jih odbereš za uporabo še v prihodnjem letu, je treba primerno shraniti. Prav tako je treba skrbeti, da se lepo satje ohrani v pustem (brezživalnem) kranjču, ki ga bo mogoče s pridom porabiti prihodnje leto za pozne roje. Vem, da podeželski kmečki čebelarji na splošno nimajo nobenih omar za shranjevanja satja. Pa to ni prav! Saj ni treba Bog ve kako imenitno narejenih; samo na to je treba paziti, da so vse špranje s predivom ali čem podobnim dobro zamašene, da se žveplov dim takoj ne izkadi, kadar žveplamo, pa je kralu dober kakšen

zabo, ki ga je moči dobro zapreti. Da bi pa preprečili molju pot do satovja, in bi bilo pred njim varno daleč v pomlad brez žveplanja, je izključeno še pri tako dobri omari. Žveplati se pač mora — čim slabša je omara, tem večkrat je treba. Čebelarji, ki imajo le majhno število panjev, pa celo brez omare za silo shajajo, in brez žveplanja. Na podstrešju, kjer vse navzkriž piha, se sate obesijo na prosto privezan drog. Seveda mora biti vse tako urejeno, da ne morejo miši do satja. Preprih tudi molju in njegovi zalegi ni ljub, vsled česar tako shranjeno satovje dolgo ostane nedotaknjeno, če više sate posamič, ločeni med seboj. Takšno obešanje je pa zamudno, zlasti je pa nevarno, da pridejo do satovja miši ali celo podgane, ki lahko vse sate popolnoma uničijo. Podgana precej daleč skoči, zato treba velike pazljivosti.

Opustošene kranjče kaže čez zimo dobro zapreti in jih shraniti v suhem prostoru. Meseca marca in dalje jih je pa treba vsaj vsakih 14 dni dobro zažvepljati. Je to sicer sitno opravilo, vendar nujno potrebno, če nočeš imeti v njih pravih moljevih gnezd.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Močnati podmet (bešamel). Najprej razbelim v globoki ponvi 5 dkg surovega ali kuhanega masla. V razbeljeno maslo stresem 10 dkg lepe suhe moke. To dvojico mešam na vročem toliko časa, da se tvarina speni, a zarumeneti ne sme. V spenjeno mešanico prilivam polagoma tri in pol decilitre vrele sladke smetane ali dobrega mleka. Nekaj časa mešam odmaknjeno od ognja, potem zopet na ognju stepam, da postane testo voljno gladko in se odloči od ponve in od skleda.

Zemljni podmet (bešamel). Zemljicam obriham skorjo in jih namočim v mleko. Namočene ožmem in stresem v razbeljeno surovo ali kuhano maslo. To zmes kuham in pridno mešam toliko časa, da postane testo voljno gladko in se odloči od ponve in od žlice. Na ta način pripravljeni podmeti se ra-

bijo za različna močnata jedila in za nekatere zakuhe za juho.

Narastek iz močnatnega podmeta. Najprej napravimo podmet, kot je zgoraj opisano. Ko se shladi, primešam pet rumenjakov in deset dkg sladkorja. Za duh pridenem pomarančnih ali limoninih lupinic. Potem primešam še dve žlici marelične ali kake druge marmelade in nazadnje sneg iz štirih beljakov. Skledo namažem z maslom, potrese s moko ter stresem testo v skledo. V precej vroči pečici pečem narastek dobre pol ure.

Narastek iz zemljinega podmeta se napravi ravno tako. Ako ga hočem še izboljšati, mu pridenem poleg imenovanih snovi tudi še pest drobno sesekljanih mandeljev ali orehov.

Zakuha za juho iz enega ali drugega podmeta. V ohlajeno testo ubijem par rumenjakov, dobro zmešam, primešam iz dveh beljakov sneg in pridenem toliko moke, da nastane testo primer-

za žličnike. Žličnike zakuhavam v vrelo juho.

Praženo meso domačega zajca. Pred uporabo namočim meso domačega zajca za eno uro v mlačni vodi. Potem nasolim meso. V kozici razbelim žlico masti, pridenem drobno zrezano čebulo, zelenega peteršilja, vršiček majarona in en lovorov list. Na te zelenjave denem meso, prilijem tri žlice mrzle vode ali mrzle juhe, pokrijem kozico in pražim meso do mehkega. Kot pri-

datek mi služi posiljeno zelje, kisljaka ali zeljnata solata, pomešana s krompirjem.

Zeljnata solata. Za solato so porabljiva mehka, tanka zeljnata peresa. Na drobne rezance zrezana peresa pomešam s toplim, na tanke rezine zrezanim krompirjem. Narezano solato takoj osolim, pridenem malo kimlja in jo zabelim z oljem. Okisam jo šele tedaj, ko jo dam na mizo. Prezgodnje okisanje napravi jed pekočo in neokusno. —

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska borza. Promet v devizah in v inozemskem denarju na ljubljanski borzi je bil v minulem tednu le srednji in je znašal 3.334 milj. Din v primeri s 2.733, 5.14, 7.477 in 2.845 v prejšnjih tednih. Največ prometa je bilo v lirah, avstrijskih šilingih in angl. funtih. — Na zasebnem deviznem tržišču so plačevali inozemski denar po naslednjih tečajih: Angleški funt 243 do 244 Din, dolar 49.20—49.60 Din, švicarski frank 16.05—16.15 Din, avstrijski šiling 8.50—8.60 Din, francoski frank 3.24—3.27 Din, italj. lira 2.76—2.78 Din, grški bon 28 par, španska pezeta 5.62 Din. — Uradni tečaji pa so beležili sledeče: angleški funt 216.02 Din, holandski goldinar 29.80 Din, nemška marka 17.63 Din, švicarski frank 14.28 Din, belgijski belga 7.40 Din, italijanska lira 3.75 Din, francoski frank 2.89 Din, češka krona 1.82 Din.

g Italija nam dolguje vedno več. Trgovski promet z inozemstvom, izvoz in uvoz, je dandanes urejen potom posebnih klirinških pogodb med posameznimi državami. Glasom teh ima vsaka država toliko izvoziti v drugo državo, kolikor iz nje uvaža. Če pa izvaža več, ostane ta terjatve tako dolgo viseča, dokler se ne izravnava z uvozom. Naša država ima terjatve skoro v vseh državah, s katerimi ima količkaj živahen promet. Največ nam dolguje Nemčija (320 milijonov Din), za njo pride Italija z 175 milijonov Din, v drugih državah imamo manjše terjatve. To je znak, da mi mnogo več izvažamo kot uvažamo. Terjatve v Nemčiji nas ne skrbijo toliko, ker je nemška marka stalna in so

gospodarske razmere v tej državi vsaj kolikortoliko urejene. Drugače je z dolgom v Italiji, ki se je zapletla v vojno, vsled česar tudi lira v prostem prometu zelo pada. Italijanska vlada jo vzdržuje sicer umetno na stalni višini, tako da se v klirinškem prometu še vedno poravnava po 3.55—3.58 Din. Toda kako dolgo bo še lahko vzdržala na tej višini, nikdo ne more presoditi. Zato je pri izvozu lesa in drugih predmetov v Italijo potrebna največja previdnost.

ŽIVINA

g Mariborski živinski sejem 22. okt. Prigon na ta sejem je znašal 6 konj, 12 bikov, 70 volov, 313 krav in 5 telet, skupaj 406 glav. Povprečne cene za kg žive teže so bile: Debeli voli 2.75—3.25 Din, poldebeli voli 2—2.50 Din, vprežni voli 2—2.50 Din, biki za klanje 2—2.70 Din, glavne krave debele 2—3.30 Din, plemenske krave 1.40—1.75 Din, krave za klobasarje 1—1.25 Din, molzne in breje krave 2.25—2.50 Din, mlada živina 2.50—3.50 Din, teleta 2.50—4 Din. Prodanih je bilo 264 glav. — Mesne cene v Mariboru: volovsko meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 6—8 Din, meso bikov, krav in telic 4—6 Din, telečje meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 4—6 Din, svinjsko meso sveže 8—12 Din za 1 kg.

g Prešičji sejem v Ptuj 23. oktobra. Ta sejem je bil s prešiči slabo založen, kupčija pa je bila srednja. Kmetje so pripeljali le 120 odraslih prešičev in 58 pujskov, skupaj 178 glav. Povprečne cene za kg žive teže so bile, pršutarji 4.50—5.50 Din, debeli prešiči 5.50—6.25 Din, prešiči za rejo 4.25—4.50 Din. Pujske 6—12 tednov stare so prodajali po

kakovosti od 40—90 Din enega. Cene prešičev so nekoliko porastle in je upati, da bodo sčasoma dosegle prvotno ceno.

CENE

g Cene kožam in usnju v porastu. Nekako že od maja meseca je opazati dvig cen usnju in kožam. Deloma je to povzročil nakup usnja v večji količinah od strani Italije, še bolj pa Amerika, ki je to blago začela uvažati namesto, da bi ga kakor preje izvažala. Iz teh razlogov so cene kožam poskočile za skoro 30 odstotkov, usnju pa za 20%. Za kmeta je to dobro, ker se je dvignila cena živini, na drugi strani je pa pričakovati porast cen obutvi. Tovarniške cene za usnje so sedaj približno naslednje: kruponi od 40—45 Din kg, glavine od 24—28 Din, okrajevne od 20—23 Din, boksi 10—15.50 Din kipsi 45—60 Din. K temu je prišteti še 6% prometnega davka. Luksuzno usnje je za 15% dražje.

g Žitno tržišče. V zadnjih tednih so se spekulanti z žitom polastili cen in jih gnali kvišku, da je dosegla pšenica celo 180 Din za 100 kg. Toda kupci so nenadoma odpovedali in v prejšnjem tednu so začele cene popuščati in 25. oktobra je notirala pšenica bačka v okolici Sombora že 151—153 Din za 100 kg. Enako je morala popustiti tudi moka, ki so jo mlinarji dvignili celo na 295 Din za 100 kg. Toda kupcev ni bilo ki bi jo kupovali, in mlinarji so morali popustiti. Danes je moka bačka 0g in 0gg po 235—255 Din ja 100 kg. Tako je spekulacija hotela izkoristiti konzumenta, potem ko je že opeharila kmeta-producenta, ki mu je pšenico odkupila po sramotno nizkih cenah. In čudno je to, da ne najde vlada v takih slučajih nobenega paragrafa v svojih zakonih, da bi zaščitila ljudstvo pred njegovimi pijavkami.

g Hmeljska kupčija se razvija sedaj večinoma le med prekupčevalci in trgovci ob primeroma le manjšem prometu. V splošnem so ostale cene neizpremenjene, ker je le malo povpraševanja. Izbrano najboljšje blago ima ceno 30—32 Din za kg, povprečno prvovrstno 19—25 Din in tretjevrstno 12—18 Din. Ker je boljše blago bolj redko, se tudi slabše ocenjuje ugodneje in s tem pridobiva na ceni. — Na Češkem plačujejo najboljšje blago po 50—62 Din kg, srednje vrste po 43 Din, slabše kakovosti

po 31 Din. Računajo, da je iz prve roke prodanih do 80 odstotkov letošnjega pridelka.

g Ljubljanska blagovna borza dne 24. okt. Tega dne so na borzi nudili blago franko nakladalna postaja za 100 kg postavljenih v vagon po naslednjih cenah: Pšenica bačka 79—80 kg težka po 170—175 Din, koruza bačka po 110—115 Din, banatska 105—107.50 Din, oves slavonski po 132.50—137.50 Din, ječmen baški 140—145 Din, moka »0g« bačka in banatska po 260—270 Din, bačka »2« po 240—250 Din, bačka »5« po 220—235 Din, otrobi baški po 110—115 Din, krompir beli štajerski po 58—63 Din, fižol baški in sremski beli po 265—270 Din.

RAZNO

g Popusti za prevoz živil po železnici. Prometno ministrstvo je že svoječasno dovolilo poceni prevoz živeža na državnih železnicah za pasivne kraje, ki so trpeli po suši. Taka ugodnost je stopila v veljavo 10. oktobra za prevoz ajde, ječmena, koruze, odpadkov od žita, ovsa, prosa, rži, soršice in pšenice. Ta popust je dovoljen poljskim sezonskim delavcem, ki dobivajo za svoje delo žito namesto denarja. Največ 1000 kg zasluženega žita se sme prevoziti za petino prevoznine. — Drugi popust velja za prevoz koruze v pasivne kraje na razdalje 500 do 1000 km od žitnorodnih krajev od 1. oktobra nadalje. Prevoz tega živila morajo izvesti občine za svoje občinarje.

g Slaba letina koruze in prepoved izvoza. Letos je bil pridelek koruze v naši državi zelo slab. Po uradnih podatkih smo jo pridelali le 23.65 milj. stotov, dočim je dala lani 51.54 milj. stotov. Izvoz koruze je bil letos prav znaten. V prvi polovici leta je znašal 239.138 ton po 1000 kg, v juliju je narasel za 27.753, v avgustu za 28.001 tona, v septembru pa celo za 42.839 ton, tako da je v prvih 9 mesecih bilo iz naše države izvoženih 337.731 ton za 261.3 milj. Din, lani pa v isti dobi 401.750 ton za 346.2 milj. Din. — Ker se cene koruzi dvigajo, poročajo belgrajski dnevnik »Dan«, da se obravnava vprašanje prepovedi izvoza koruze, če bi cene še nadalje narasle previsoko.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

PRAVNI NASVETI

Obnoveitev meje po sodniji. A. M. — Pri sodišču nameravate prositi za ureditev meje. Vprašate, če mora vaš mejaš tako ureditev meje priznati. — Proti ureditvi meje, kakor jo bo uredil prvi sodnik, se nezadovoljna stranka lahko pritoži. Ko pa je takšna odločba tudi po drugi stopnji potrjena ali morda spremenjena, ni več nadaljnega pravnega sredstva in je tako urejena meja za vse mejaše obvezna.

Užitek brata, ki je živel v Avstriji. J. G. Pokojni brat je odredil, da ima njegov brat, ki živi v inozemstvu in ga je večkrat obiskoval, v njegovi hiši prosto stanovanje in vsak mesec sedem dni prosto hrano. Užitar se pa 7 let ni okoristil s temi ugodnostmi in vprašuje, če bi mogel sedaj dobiti toliko dni hrano, kolikor jo je v sedmih letih zamudil. — Če je prostovoljno zamuja hrano skozi 7 let, pač sedaj ne more zahtevati povračila tiste hrane, ki se ji je prostovoljno odpovedal. — Kar se pa tiče prejemanja penzije iz Avstrije, ki odklanja pošiljanje denarja v našo državo, so pač merodajni avstrijski predpisi in naj se brat obrne za pojasnilo na ono mesto, ki mu ima izplačevati pokojnino.

Gozdni čuvaj. T. J. Čez 20 let ste služili v graščini in obetali so vam, da boste do smrti preskrbljeni. Sedaj so vam pa brez odpravnine ali pokojnine odpovedali službo, češ, da ne rabijo toliko uslužbencev. Vprašate, če imate pravico do pokojnine in kam bi se obrnili. — Če ste bili res gozdni in lovski čuvaj, vas je moral dati služboodajalec zavarovati pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. Če tega ni storil, bi sedaj lahko nastopili proti njemu z odškodninsko tožbo. Verjetno pa je, da se bo izgovarjal s tem, da ste bili le poljedelski delavec, za katere zavarovanje ni obvezno. Če se mu posreči to dokazati, bi seveda s tožbo ne uspeli. Do odpravnine pa nimate pravice, ker niste opravljali višjih trgovskih ali višjih tehničnih opravil.

Odpoved zakupa njive. J. F. D. Od nekega posestnika imate v najemu njivo in sicer že čez 40 let. Do letos ste jo mirno uživali, sedaj pa pravi lastnik, da jo bo dal drugemu. Vprašate, če bo mogel to napraviti, ker jo že nemoteno tako dolgo vzivate in tudi najemnino vsako leto točno plačujete. — Lastnik lahko razpolaga s svojim imetjem, kakor hoče. Tako sme n. pr. hišni gospodar odpovedati stranki, čeprav že 40 let stanuje v hiši in redno plačuje najemnino, kakor tudi gospodar njive lahko

odpove zakup, čeprav zakupnino redno plačuje. Le če bi vi njivo uživali skozi 30 let brez plačevanja zakupnine, potem bi jo s tem priposestvovali.

Zavarovanje terjatve proti zaščitenemu kmetu. V. K. Ako upnik za svojo terjatev proti zaščitenemu kmetu ni zadosti zavarovan, je dolžnik zavezan izdati na njegovo zahtevo listino, sposobno za zavarovanje upnikove terjatve na dolžnikovi nepremični imovini. Če dolžnik tej zahtevi ne ustreže, je upnik upravičen, zahtevati to zavarovanje v nepravilnem postopku pri sodišču, pristojnem po plačilnem kraju obveznosti. Če dolžnik ne more dati zadostnega zavarovanja, sme zahtevati upnik tako zavarovanje od poroka odnošno od solidarnega dolžnika. Če dolžnik, odnošno porok dokaže, da je upnik za svojo terjatev že zadostno zavarovan na dolžnikovih nepremičninah, zavrne sodišče upnikov predlog na zavarovanje.

Kravra kupčija. N. F. P. Hoteli ste kupiti kravo, ki bi se v kratkem otelila. Slučajno ste se sešli s predvojnim znancem, komur ste povedali svojo namero, pa vam je ta rekel, da ima ravno tako kravo naprodaj, kakor jo vi želite. Ko ste si kravo ogledali v hlevu, ste v prisotnosti sosedov, ki ste rekli, da hočete kupiti breso kravo, ki se bo v kratkem otelila. Tedaj je prodajalec pred pričami vam zagotavljal, da je krava breja, samo da točno ne ve, če v 7. ali 8. mesecu. Kravo ste nato kupili. Čakali ste par mesecev, a teleta ni bilo. Četrty mesec po nakupu ste dali kravo pregledati po živinozdravniku, a ta je ugotovil, da krava sploh ni breja. Šli ste do prodajaleca, mu to povedali in zahtevali, da vam povrne škodo. On pa o tem ni hotel nič slišati, češ da je kravo tako prodal, kot jo je kupil in da vam ni jamčil za teleta. Imeli ste škodo, ker krava ni imela mleka niti ni dala teleta in vprašate, kaj vam je napraviti. — Vi ste izrečno kupovali brejo kravo, prodajalec pa je izrečno poudarjal, da je krava breja. Ker krava ni bila breja, jamči za to prodajalec, ker je to lastnost izrečno poudarjal pri prodaji. Vi imate pravico zahtevati popolno razveljavljenje pogodbe in povračilo škode, ker ste ves ta čas redili kravo brez haska. Svojo pravico lahko s tožbo uveljavite le tekom 6 mesecev, odkar ste kravo kupili, sicer je pravica do jamčenja ugasnila. — Če pa imate dokaze, da je prodajalec dobro vedel, da krava ni breja, a vani jo je kot brejo prodal, lahko prodajalec ovadite državnemu pravdnikstvu radi goljufije in zahtevate svojo odškodnino kot zasebni udeleženec v kazenskem postopku.